

K. S. Stanislavski
NÄYTTELIJÄN TYÖ

K. S. STANISLAVSKI

NÄYTTELIJÄN TYÖ

*omakohtaisen luovan eläytymisen
saavuttamiseksi*

OPPILAAN PÄIVÄKIRJA

HELSINGISSÄ 1951
TYÖVÄEN NÄYTTÄMÖIDEN LIITTO r.y.

Alkuteos:
RABOTA AKTJORA NAD SOBOIY
(1938)

Venäjänkielestä suomentanut
JUHANI KONKKA

Suomennosta varten on saatu avustusta
suomalaisen kirjallisuuden edistämisvaroitista

Näköispainos ntamo 2012
ISBN 978-952-215-332-6
Valmistaja:
BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

www.ntamo.net

K. S. Stanislavski

*Maria Petrovna Lilinalle,
parhaalle oppilaalleni, rakkaimmalle
näyttelijättärelleni ja alati uskolliselle
auttajalle teatteria koskevassa etsin-
nässäni omistan tämän teoksen*

Alkusana

Olen suunnitellut suuren moniosaisen teoksen näyttelijän taiteesta — niin sanotusta «Stanislavskin järjestelmästä».

Julkaisemani kirja «Elämäni taiteen palveluksessa» on sen ensimmäinen osa johdanto koko suureen työhöni.

Nyt ilmestyyvä »Näyttelijän työ omakohtaisen luovan eläytymisen saavuttamiseksi» on toinen osa.

Lähiainakoina ryhdyn laatimaan kolmatta osaa jossa tullaan puhumaan »näyttelijän omakohtaisesta työstä luovan muotoilun saavuttamiseksi»

Neljännän osan omistan «roolityölle»

Samanaikaisesti tämän kirjan kanssa minun olisi pitänyt julkaista eräänlainen tehtävä- eli esimerkkikirja joka sisältäisi sarjan suosittelemiani harjoitustehtäviä («Trening i mushtra» = Harjoittelu ja lihasten hallinta). *)

Mutta en tee sitä vielä nyt jotta en loitonisi suuren työni päälinjalta koska pidän tätä tällä hetkellä tärkeimpänä ja kiireellisimpänä.

Heti kun olen selvittänyt «järjestelmän» pääperusteet käyn käsiksi tehtäväkirjaan.

*) Stanislavski kuoli heinäkuussa 1938 ja sen vuoksi sarjan toinen osa jäi hänen viimeiseksi teoksekseen

Ei tämä eivätkä seuraavatkään kirjani pyri tieteellisyYTEEN. Niiden tarkoitus on yksinomaan käytännöllinen. Ne pyrkivät välittämään muille sen mitä pitkäaikainen kokemus on minulle opettanut näyttelijänä ohjaajana ja pedagogina.

Sanasto, jota tässä kirjassani käytän, ei ole minun keksimäni vaan käytännöstä, teatterioppilailta ja aloittelevilta näyttelijöiltä saatu. He ovat itse työn aikana nimenneet aistimuksensa määätyin nimityksin. Heidän terminologiansa arvo on siinä että se on aloittelijoille läheinen ja käsitettävä.

Älkää yrittäkö tästä etsiä tieteellisiä perusteita. Meillä on oma teatterisanastomme, oma näyttelijämurteemme, jonka itse elämä on kehittänyt. Tietysti me turvaudumme myöskin tieteellisiin sanoihin esimerkiksi sellaisiin kuin «alitajunta» tai «intuitio» mutta emme käytä niitä filosofisessa vaan yksinkertaisessa kansanomaisessa mielessä. Ei ole meidän vikamme että tiede on suhtautunut välinpitämättömästi näyttämötaiteeseen jättänyt sen tutkimatta ja meidän vaille välttämättömiä sanoja käytännöllistä työtä varten. On täytynyt selviytyä omin niin sanoakseni kotoisin keinoin.

Eräs «järjestelmän» päätehtävä on herättää orgaaninen luonto ja alitajunta luovaan toimintaan.

Tästä puhutaan kirjan viimeisessä eli XVI:ssa osassa. Mainittuun osaan tulee lukijan syventyä erityisen tarkkaavasti koska siinä on taiteellisen luomistyön ja koko «järjestelmän» ydin.

Taiteesta pitää puhua ja kirjoittaa helppotajuisesti. Oudot sanat säikäyttävät oppilasta. Ne kiihoittavat aivoja mutta eivät sydäntä. Tästä johtuu että äly luomishetkellä lannistaa alleen taiteellisen mielenvireen ja alitajunnan joilla edustamassamme suuntauksessa on tärkeä osa.

Mutta on vaikeata puhua ja kirjoittaa «yksinkertaisesti» monimutkaisesta luomisprosessista. Sanat ovat liian konkreettisia ja karkeita tavoittamattomien alitajujen aistimusten ilmaisemiseen.

Tämä on saanut minut valitsemaan kirjaalle erikoisen muodon joka voi auttaa lukijan omaksumaan tunteellaan sen minkä painettu sana sisältää Koetan pyikiä päämäärään havaintoesimerkkien avulla, kuvaamalla oppilaiden koulutyötä kokeineen ja harjoituksineen.

Jos menettelytapani onnistuu niin lukijan oma tunne tekee sanan eläväksi Silloin käy mahdolliseksi selvittää luomistyömme olemus ja psykotekniikan perusteet.

6

Sitä teatterikoulua josta kirjassani puhun ja henkilöitä jotka siellä toimivat ei todellisuudessa ole olemassa.

Työ ns «Stanislavskin järjestelmän» luomiseksi on aloitettu jo kauan sitten Alkuaikoina tehdyt muistiinpanot eivät olleet tarkoitettut julkisuutta vaan itseäni varten avuksi etsiessäni oikeata tietä taiteemme ja sen psykotekniikan selvittämiseksi Havaintokuvauksessa tarpeelliset henkilöt ilmaisukeinot ja esimerkit ovat luonnollisesti peräisin silloiselta kaukaiselta sodan edelliseltä ajalta (vuosilta 1907—1914).

Vuosien aikana on «järjestelmää» varten vähitellen keittynyt runsas aineisto Nyt siitä on syntynyt kirja.

Olisi aikaa viepää ja vaikeata vaihtaa sen toimivia henkilöitä Vielä vaikeampaa olisi yhdistää menneisyydestä otetut esimerkit ja erityiset ilmaisukeinot uusien nykyisten neuvostoihmisten luonteesiin ja keinoihin Mutta se mitä käsittelen tässä teoksessani ei perustukaan määrättyyn aikakauteen ja sen ihmisiin vaan kaikkiin kansallisuuksiin ja kaikkiin aikakausiin kuuluviin taiteellisesti lahjakkaiden ihmisten omaan luonnolliseen olemukseen Siksi ei ole välttämätöntä ryhtyä uusimaan ihmisiä ja ilmaisukeinoja.

Toistan tahallani samoja mielestäni tärkeitä ajatuksia Suokoot lukijani minulle anteeksi tämän itsepäisyyden.

7

Lopuksi katson mieluisaksi velvollisuudekseni kiittää niitä henkilöitä jotka neuvoin ohjein tai luovuttamalla aineistoa ym ovat auttaneet minua työssäni tämän teoksen aikaansaamiseksi.

Kirjassani «Elämäni taiteen palveluksessa» olen jo puhunut siitä osuudesta mikä taiteelle omistetussa elämässäni on ollut ensimmäisillä opettajillani: G. N. ja A. F. Fedotovilla N. M. Medvedevalla F. P. Komissarzhevskilla jotka opastivat minua lähestymään taidetta samoin kuin työtovereillani Moskovon Taiteellisessa Teatte-

riissa ja V. I. Nemirovitsh-Dantshenkolla joilta yhteistyömme aikana olen saanut hyvin paljon oleellisen tärkeätä Olen ajatellut heitä syvästi kiitollisena aina ja varsinkin nyt julkaistessani tämän kirjan

Siirtyessäni henkilöihin jotka ovat auttaneet minua toteuttamaan ns «järjestelmän» samoin kuin julkaisemaan tämän kirjan ajattelen ennen kaikkea uskollisia tovereitani ja apulaisiani teatterityössä Aloitin heidän kanssaan taiteellisen tehtäväni varhaisessa nuoruudessaani heidän kanssaan jatkan työtäni vielä nytkin vanhuudessaani Tarkoitin tasavallan ansioitunutta taitelijaa Z S Sokolovaa ja tasavallan ansioitunutta taitelijaa V S Aleksejevia

Suurella kiitollisuudella ja rakkaudella säilytän muistossani ystävävainajani L A Sulerzhitskin Hän ensimmäisenä antoi tunnustusta «järjestelmän» alkukokeille hän auttoi minua ensi aikoina sen kehittämisessä ja toteuttamisessa hän rohkaisi minua epäilysten ja lamaantumisen hetkinä

Suureksi avuksi «järjestelmää» toteutettaessa ja tätä kirjaa laadittaessa on ollut nimelleni omistetun oopperateatterin ohjaaja ja opettaja N V Demidov Hän on antanut minulle arvokkaita neuvoja, aineistoa ja havaintoesimerkkejä; arvostelullaan hän on avannut silmäni huomaamaan kirjaani päässeet virheet Minulle on mielestä ilmaista vilpittömän kiitokseni kaikesta hänen avustaan

Sydämellisesti kiitollinen olen tasavallan ansioituneelle taitelijalle Moskovan Taiteellisen Teatterin näyttelijälle M N Kedroville siitä avusta, jota hän on antanut minulle «järjestelmää» käytäntöön saatettaessa samoin kuin neuvoista ja kritiikistä tämän kirjan käsikirjoituksen tarkistustyön yhteydessä

Lausun myöskin vilpittömät kiitokseni tasavallan ansioituneelle taitelijalle Moskovan Taiteellisen Teatterin näyttelijälle N. A. Podgornylle joka on antanut minulle neuvoja kirjan käsikirjoituksen tarkistamisen aikana

Syvimmän kiitollisuuteni ilmaisen E. N. Semjanovskajalle joka otti suureksi vaivakseen tämän kirjan toimitustyön ja joka on suorittanut tehtävänsä erinomaisella asiantuntemuksella ja taidolla.

K. S. Stanislavski

Kustantajan alkusana

Viisikymmentäyksi vuotta sitten alkoi Moskovan lähistöllä näyttämötaiteellinen elämäntyö, joka tuli merkitsemään suurta ja pysyvää-arvoista kehityksen vaihetta: kesällä 1899 K. S. Stanislavski ryhtyi harjoittamaan ensimmäistä ratkaisevaa näyttämötulkintaansa. Vähitellen hänen hellittämätön uurastuksensa johti erityisen järjestelmän luomiseen järjestelmän, jonka keskeiset ajatukset ja olvailukset samoin kuin käytännölliset toteuttamismuodotkin ovat hedelmöittäneet näyttämötaidetta kaikkialla maailmassa eikä vähiten meillä Suomessa missä »Stanislavskin suuntaan» saatiin elävä kosketus jo varhaisessa vaiheessa ja missä se — olosuhteittemme ja ajan vaatimusten mukaan kehiteltynä ja sovellettuna — edelleenkin on oppaanamme aidon teatteritaiteen luomiseen.

Stanislavskin järjestelmä on käytännössä ja käytäntöä varten luotu, ja kesti kauan ennenkuin sen luoja katsoi ajan tulleen järjestelmän kirjalliseen esittämiseen — liian kauan sillä hän kuoli ennen moniosaisen teoksensa valmistumista. Johdantona ilmestyi »Elämäni taiteen palveluksessa» (suomeksi v. 1946) ja nyt julkaistava kirja on kokonaisteoksen toinen osa joka samalla jäi viimeiseksi. Tällaisena torsonakin Stanislavskin teos on loppumattoman rikasantinen näyttämötaiteen sisintä olemusta kikkaasti valaiseva ja näyttämötyön

käytännöllistä suorittamista kokeneesti ja viisaasti opastava testamentti jota meillä on kipeästi kaivattu.

Voidessamme nyt saattaa »Näyttelijän työn» suomenkielisten lukijoiden käytettäväksi uskomme tehneemme todellisen palveluksen näyttämötaiteellemme. Suuren hankkeen onnellisesta toteutumisesta olemme kiltollisuudenvelassa Opetusministeriölle ja Suomalaisen kirjallisuuden edistämisrahastolle, jotka ovat myöntäneet varoja tähän tarkoitukseen teoksen suomentajalle, kirjailija Juhani Konkalle joka kiinnostuneesti tehtävänsä omistautuen on suorittanut työnsä käännöksen kielelliselle tarkastajalle filmaist Igor Vahrokselle, teatterinjohtaja Wilho Ilmarille joka Stanislavskin järjestelmän syvällisenä soveltajana on asettanut koko tieteellisen ja teatteripedagogisen kykynsä palvelukseemme ja filmaist Verneril Veistäjälle joka käsitteiden kielellisen ilmaisemisen osalta on osallistunut käännöksen viimeistelyyn.

Jos meidän edes kohtalaisesti on onnistunut tavoittaa se Stanislavskin itsensä asettama vaatimus että »taiteesta pitää puhua ja kirjoittaa helppotajuisesti» tiedämme hänen järjestelmänsä tämän kirjan avulla yhä edelleen rikastuttavan ja palvelevan suomalaista näyttämötaidetta. Se on joka tapauksessa ollut harras pyrkimyksemme julkaisutyöhön ryhtyessämme.

Helsingissä, joulukuussa 1950

TYÖVAEN NÄYTTÄMÖIDEN LIITTO r.y.

Johdanto

Helmikuun ...päivänä v. 19... kutsuttiin toimipalkassani N N:n kaupungissa minut ja muuan toverini pikakirjoittajina merkitsemään muistiin kuuluisan taiteilijan ohjaajan ja opettajan Arkadij Nikolajevitsh Tortsovin julkinen luento. Tämä luento ratkaisi koko vastaisen kohtaloni: minussa heräsi vastustamaton halu näyttämölle ja nyt minut jo onkin otettu teatterikouluun jossa piakkoin aloitan opiskelun itsensä Arkadij Nikolajevitsh Tortsovin ja hänen apulaisensa Ivan Platonovitsh Rahmanovin johdolla.

Olen rajattoman onnellinen voidessani heittää hyvästit entiselle elämälleni ja siirtyä uudelle uralle.

Mutta entisyydessänikin on yhtä ja toista kelvollista, m m pikakirjoitustaitoni

Mitähän jos rupeaisin merkitsemään pikakirjoituksella järjestelmällisesti muistiin kaiken sen, mitä tunneilla opetetaan? Sillä tavoinhan syntyisi kokonainen oppikirja. Se auttaisi kertaamaan opittua. Myöhemmin tultuani näyttelijäksi muistiinpanoni voisivat olla kompassina työni vaikeina hetkinä.

Olkoon siis päätetty rupean tekemään muistiinpanoja päiväkirjan muodossa.

..... 19....

Jännityksestä vavisten odottelimme tänään Tortsovin ensimmäistä oppituntia. Mutta Arkadij Nikolajevitsh saapui luokkaan ainoastaan tehdäkseen uskomattoman ilmoituksen: hän järjestää näytännön jossa meidän tulee esittää katkelmia näytelmistä oman valintamme mukaan. Tämä näytäntö pidetään suurella näyttämöllä yleisön teatterin henkilökunnan ja taiteellisen johdon läsnäollessa. Arkadij Nikolajevitsh haluaa tarkkailla meitä esityksen puitteissa: näyttämöllä lavastuksessa naamioituina puvuissa parrasvalossa. Vain tällainen koe voi hänen sanojensa mukaan antaa selvän kuvan näyttämömahdollisuuksistamme.

Me jäähmetyimme tyrmistyneinä. Esiintyä meidän teatterissamme? Sehän on herjausta taiteen häpäisemistä. Tahdoin pyytää Arkadij Nikolajevitshilta että näytäntö siirrettäisiin johonkin toiseen vähemmän velvoittavaan paikkaan, mutta ennen kuin ennätin tehdä mitään oli hän jo poistunut luokasta.

Tunti peruutettiin ja jäljellä olevan ajan saimme käyttää katkelmien valitsemiseen.

Arkadij Nikolajevitshin keksintö aiheutti vilkkaan mielipiteiden vaihdon. Aluksi vain harvat kannattivat sitä. Erittäin innokkaasti sitä puolustivat Govorkov solakka nuori mies joka kuulemani mukaan oli jo esiintynyt jossakin pikkuteatterissa kaunis pitkä täyteläinen vaaleaverikkö Veljaminova ja pieni eloisa meluava Vjuntsov

näköispainos ntamo 2012

www.ntamo.net